

Opmaat voor KCE-systematiek

Vier exameninstellingen ontwikkelden gezamenlijk een methodiek voor kwaliteitsmeting. Een opmaat voor KCE die vanaf augustus haar systematiek toepast. De vraag voor de exameninstellingen en straks ook voor KCE is of sectorale verschillen een rol spelen. Kun je een en hetzelfde instrument gebruiken voor zowel examinering in de zorg, als de economisch-administratieve of de groene sector?

Een meetinstrument voor de examinering op scholen is geen lengtemaat of gewichtsbalans. Er wordt gemeten hoe de examinering gaat. Dat gebeurt met gestructureerde vragenlijsten. Maar terwijl je bij lengte of gewicht een heel concrete uitslag krijgt, onafhankelijk van de persoon die het instrument hanteert, is dat bij examens niet vanzelfsprekend het geval. Toch willen de instellingen die examinering

in het mbo beoordelen, graag zo objectief mogelijk meten. Naast Lexin hebben alle exameninstellingen instrumenten ontwikkeld om een zo goed mogelijke meting of beoordeling van het proces van examinering te kunnen doen. Ieder op zijn eigen manier.

Nu, met de vorming van het Kwaliteitscentrum Examinering (KCE), gaat er veel veranderen. De externe legitimering verdwijnt en het KCE neemt de taken over. De vraag of je één instrument kunt ontwikkelen voor alle sectoren, wordt dan relevant. Kun je dezelfde meetmethode van kwaliteitsborging overal toepassen? Is één systeem bruikbaar in alle sectoren? Of spelen sectorale verschillen ergens, wellicht buiten beeld, toch een rol?

Optelsom

Vier exameninstellingen verbonden aan vier verschillende kenniscentra beroepsopleiding bedrijfsleven hebben nu gezamenlijk een instrument ontwikkeld. Behalve Lexin, waren dat het Kenniscentrum Handel, de OVDB (gezondheidszorg, dienstverlening, welzijn en sport) en Ecabo (economisch-administratieve sector, ict- en veiligheidsberoepen).

Ze ontwikkelden in de eerste helft van 2002, met subsidie van OCenW en een handtekening van het KCE, een instrument voor toetsing van de examineringskwaliteit (Kwintex). Tijdens het proces constateerden de ontwikkelaars dat er veel overeenkom-

sten in de systematiek van de exameninstellingen zaten. Niet zo vreemd, meent Ans Klinkhamer, kwaliteitscoördinator bij Lexin. "Als je naar de inhoud kijkt, is er een wereld van verschil. Maar voor de procedures baseert iedereen zich op de Web, dus hanteert iedereen dezelfde regels, of het nu om het examenreglement gaat, het toetsplan of de toetsmatrijs." Kwintex is meer of minder een optelsom geworden van de instrumenten van de vier exameninstellingen. Ook de LOI, een particuliere opleider, deed mee aan Kwintex. Doel was dat ze, in de woorden van business unit-manager Hans Verheul, "zwakke punten (in hun examineringsproces) zoveel mogelijk zouden kunnen wegwerken voordat het KCE langskomt."

Referentiekader

Met het Kwintex-instrument zijn ongeveer een half jaar geleden vijf proefaudits uitgevoerd. Dat gebeurde op drie roc's, een aoc (Wellantcollege Rotterdam) en bij de LOI. Telkens kwam er dan een team van een leadauditor en een schaduwauditor. Zo'n combinatie is "zinvol", vindt Jolanda Sonneveld, vanuit de OVDB lid van de Kwintex-ontwikkelgroep. "De leadauditor kan zich beter op het gesprek concentreren omdat de schaduwauditor de aantekeningen maakt." De leadauditor kwam steeds uit een andere sector; op het Wellantcollege was dat iemand van de Exameninstelling Ecabo. "Je merkt op onderdelen

FOTO: TON VAN DEN BORN

◀ **Anton van Raaij, hoofd Lexin, en Ans Klinkhamer, kwaliteitscoördinator, verwachten dat ook het KCE vooral op examenprocedures en minder op inhoud zal richten**

Lexin en Kwintex

dat er een ander referentiekader met een iets andersoortige systematiek is, dat er andere contacten zijn en dat er in die sector ervaring met andere toetsvormen is,” zegt Tessa Eeftinck, beleidsmedewerker kwaliteitszorg op het Horizon College, sector economie. Het bleek niet echt een probleem. “Dat is ook logisch”, aldus Verheul van de LOI. “De vragen hadden betrekking op de processen en niet op de inhoud van de toetsen.” Op de meeste audits wordt positief teruggekeken. Het was “leuk en leerzaam om met andere sectoren kennis te maken en samen te werken”. Het was “prettig”, “open” en “zinnig”. Het was ook “goed” om nogeens nauwgezet naar je eigen aanpak op school te kijken.

Toonzetting

Annetta Kurvink, onderwijskundig medewerker van de exameninstelling van Kenniscentrum Handel en lid van de ontwikkelgroep, is over het instrument echter niet zo tevreden. “Ik had niet het gevoel dat het klaar was.” Dit is volgens haar nog lang niet het sectoroverstijgende instrument waaraan aanvankelijk gedacht werd. Jan de Reiger, adviseur buitendienst bij Ecabo, constateert op sommige terreinen ‘onvoldoende diepgang’. “Het is ook nog uitproberen,” zegt hij. “Klikt het een beetje met twee auditoren van verschillende achtergrond? Hoe speel je het spel? Welke toonzetting kies je? Bovendien was er

nog nauwelijks ervaring met de standaarden van het KCE.” Hij vindt het instrument nogal abstract en dat maakt het lastiger om een gesprek te voeren. Er zou volgens hem ook meer ‘vrije ruimte’ in mogen. Kwintex moet een zo objectief mogelijk beeld geven, bevestigt De Reiger. “Maar het zijn uiteindelijk toch subjectieve oordelen. Voor dat subjectieve zou meer ruimte moeten zijn in het instrument.”

Ans Klinkhamer, coördinator kwaliteitszorg bij Lexin, denkt juist dat Kwintex objectiever zou moeten en kunnen worden. Objectiviteit in de zin dat je de kwaliteit van examinering op verschillende onderwijsinstellingen kunt vergelijken. Dat kan volgens haar als je aan de aandachtspunten een normering hangt. “Wanneer is iets volledig, duidelijk en eenduidig? Dat kan iedereen op zijn eigen manier interpreteren omdat de normen ontbreken.” →

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIJROX

◀ *Is één systeem voor de meting van de kwaliteit van de examinering in het mbo mogelijk of spelen sectorale verschillen ergens, wellicht buiten beeld, toch een rol? Vooralsnog is dat niet duidelijk. Op de foto: examen presenteren bij opleiding bloemschikken AOC Clusius College Alkmaar*

Kapster

Er werd in de audits alleen naar het proces gekeken; onder meer naar de onderwijs- en examenregeling en de organisatie rondom de examens. Die onderdelen zijn bij Kwintex benoemd en gestructureerd zoals in de KCE-standaarden. Maar hoe gedetailleerd er bij elk van de onderdelen is gekeken, hoe ver is doorgevraagd en wat uiteindelijk het eindoordeel is, dat is helemaal open. “Binnen die structurering kun je heel verschillend te werk gaan”, vertelt Kurvink.

En zijn er nu echt sectorale verschillen? Als je kijkt wat er organisatorisch kan misgaan met de examinering, dan heeft dat weinig met sectoren te maken. Stel je voor: de computer met cijferlijsten crasht, surveillanten zijn er niet, kandidaten komen niet opdagen, er zitten foutjes in de roostering of de juiste toetsen blijken niet op tijd.

Maar inhoudelijk is een andere zaak. Zie je de eventuele problemen wel als je uit de economisch-administratieve hoek komt en je moet de uitvoering van een praktijkexamen voor een toekomstig hovenier beoordelen? Of je komt uit de groenwereld en je wilt de kwaliteit van een examen in de zorg meten?

Het vermoeden bij het KCE bestaat dat sectorale verschillen relevant zijn. Dit KCE werkt met sep's (adviesorganen per sector). Die sep's vinden, aldus Kurvink, dat het KCE de sectorale verschillen moet meenemen in een beoordeling van de examinering. Toch zijn de sectorale verschillen niet

duidelijk naar voren gekomen, niet in de audits en ook niet in de interviews met de auditoren. Sectorale verschillen merk je pas zodra je naar de inhoud kijkt. “Maar dan moet je ook inhoudelijke kennis hebben”, vindt Kurvink. “Als je geen verstand hebt van de sector, zul je de noodzaak van bepaalde eisen aan examenprocedures wellicht niet onderkennen.” Ze geeft een voorbeeld. “Als je van het beroep van kapster geen verstand hebt, kijk je naar het examenresultaat. Dat ziet er goed uit; het zal dus wel goed gegaan zijn. Maar je ziet niet de condities waaronder de vaardigheden zijn uitgevoerd. Er is zo geen controle op het niveau van de eindtermen.”

“Ik denk wel dat het mogelijk is om zo'n auditinstrument te ontwikkelen”, vervolgt ze. Een sectoroverstijgend instrument dat de examinering op inhoud en niveau beoordeelt. “En ik denk dan dat het voor minstens 80 procent voor de ene beroepssector niet anders is dan voor een andere.” De rest gaat vooral over praktijktoetsing.

Afrekeninstrument

Niet zozeer sectorale verschillen constateerden de auditoren en hun gesprekspartners, maar eerder persoonlijke verschillen. De aanpak van beide leadauditoren die met Kurvink op pad waren gegaan, bleek volgens haar totaal anders. Door aanpak, kennis, inzichten en ervaringen kunnen resultaten per persoon en per team heel verschillend zijn.

“Sommige mensen vragen bijvoorbeeld gedetailleerder,” zegt Kurvink. Maar het kan ook te maken hebben met de samenwerking of met degene die je tegenover je hebt. “Het is belangrijk dat het gesprek natuurlijk verloopt”, vindt Klinkhamer. “Anders kan je gesprekspartner het gevoel krijgen dat hij ondervraagd wordt.” Verschillen tussen scholen zijn ook relevant, denkt De Reiger. De ene is heel open en de andere terughoudend. “Ja, dat heeft ook wel met angst te maken”, verwacht hij. “Scholen zijn huiverig voor alles wat van buiten komt, maar het is een meetinstrument, geen afrekeninstrument.” Dat instrument kan, nu KCE de zaak overneemt, in principe in de kast. Er wordt nog wel gedacht over inzet van Kwintex voor zelfevaluatie van onderwijsinstellingen, een instrument om inzicht te krijgen in de kwaliteit van het toetsingproces en om verbeteringen uit te voeren voordat het KCE aan de deur klopt. Maar dan zou er wel het nodige moeten gebeuren, denkt Klinkhamer.

Of dit inderdaad gebeurt, is de vraag. Fred Diepeveen bijvoorbeeld – hij is adviseur van de Exameninstelling Ecabo en vanaf het begin betrokken bij Kwintex – vindt in de huidige situatie het KCE-instrument relevanter. “We moeten nu met KCE-standaarden werken.”

Ton van den Born